

Prinsessa

Vem är Maja? En lite misslyckad, tjock tjej med orealistiska drömmar, eller en tjej med stora känslor, stora förväntningar och en enorm potential? Teresa Fabik skissar med sin andra långfilm ett känsligt porträtt av en stark och mångfacetterad personlighet som mot alla odds blommar ut både som skådespelerska och människa. Samtidigt är "Prinsessa" en svidande kritik mot både de skönhetsideal och den könsmaktsordning som unga tjejer konfronteras med.

Rekommenderad från åk 7

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Maja är en gymnasietjej från Alingsås som när teater- och filmdrömmar. Men eftersom hon tar stor plats både kroppsligen och socialt finns det fler hinder för henne att övervinna än för de flesta andra tjejer. Som liten var hon den som fick spela stubbe, och i skolans dramagrupp har hon hittills fått nöja sig med pojkroller eller någon av de 'udda' karaktärerna. Detta trots att hon är den i gruppen som verkligen tar teater på blodigt allvar.

På ett bröllop träffar hon den tjuugoåttåriga Erika från

Stockholm som livnär sig som bröllopsfotograf i väntan på sitt brejk som 'riktig' dokumentärfilmare. Maja erbjuder sina skådespelartjänster och Erika inser att Majas originalitet och mod skulle vara spännande att skildra i en dokumentär om skådespelarambitioner. Snart har hon flyttat in hos Maja och hennes mamma och filmandet tar sin början trots att det varken finns finansiering eller någon garanti för att filmen någonsin kommer att visas för en publik.

Maja känner sig styrkt av uppmärksamheten och vågar ta kontakt med en castingbyrå dit hon också skickar några foton på sig själv och en CV. Mot alla odds dröjer det inte länge förrän ett tevebolag erbjuder henne en roll i en sitcom. Erika skjutsar henne med bil den långa resan till Stockholm. Med på resan följer också Alex, en vän från dramagruppen som Maja är lite förtjust i. Han ska besöka sin halvbror men vill inte att någon ska få reda på det. Anledningen kommer snart att visa sig.

I tevestudions sminkloge, precis innan tagning, går det upp för Maja att hon erbjudits rollen bara för att hon är som klippt och skuren som den "fula, feta och groteska tjejen", som det står i manus och som är tänkt som avsnittets komiska poäng. Vilket givetvis är både sårande och kränkande. Vad hon inte vet är att det är Erika, som tidigare varit tillsammans med seriens regissör, som har tipsat om henne.

Inte heller är hon medveten om att Erika i sina desperata försök att sälja in sin filmidé gör våld på sitt eget uppsåt och går med på att utnyttja Maja genom att framställa henne som ett 'miffo'. Den manlige producenten menar att förnedringsteve ligger i tiden så vad sägs om att döpa projektet till FETT, en mångbottnad titel.

Erika försöker peppa Maja att fortsätta sina strävanden men slits själv mellan sin egen dröm att göra film och den krassa verkligheten som handlar om att betala sina räkningar. Producenten vidhåller sin linje om att filmen ska ha ett komiskt upplägg och Erika som verkligen behöver de 50 000 kronorna hon erbjuds i förskott, säljer både sin konstnärliga integritet och Majas personliga dito, när hon skriver under kontraktet.

Efter den förnedrande upplevelsen i Stockholm har Majas självförtroende fått sig en törn. Inte mindre pinsamt blir det när mamma har samlat ihop hela släkten kring en fruktsallad för att bevittna hennes tevedebut. Men hon förlitar sig på att Erikas dokumentär om henne kommer att ge alla en rättvisare bild, och vågar till och med stå på sig när rollerna i den stundande uppsättningen av Shakespeares Trettondagsafton skall delas ut. Själv identifierar hon sig med tvillingrollen Viola. Resten av gruppen tycker att hon ska spela Malvolio. Visserligen pjäsens driftkucku, men ändå en 'rolig' roll med många bra repliker som dramaläraren uttrycker det.

Förhållandet till Alex har komplicerats sedan han bett henne hålla tyst om att han var med henne i Stockholm. Något Maja tolkar som att han skäms för att bli sedd med henne. Istället visar det sig att hans hemlighetsmakeri varit en komplicerad manöver för att dölja att han besökt en kille han träffat på nätet. En kille som dessutom visade sig var en äldre man. Snart kommer han dock hem till Maja och anförtror henne att han är homosexuell och att han inte vågar stå för det i lilla Alingsås. En kille där kan inte ens, som han själv, vara intresserad av att sy kläder utan att det är skumt. Träffen med killen/mannen var förresten helt misslyckad.

Under deras samtal märker de att Erika har lämnat kameran på. Deras samtal är inspelat och Maja upptäcker snart hur Erika skrivit nedlåtande om henne för att utveckla sitt projekt men också det hemliga kontraktet med filmbolaget. När hon konfronterar Erika försvarar hon sig med att hon förstår Maja men att man inte plötsligt kan avbryta ett gemensamt projekt. För Majas del är det dock slutfilmat!

Hon börjar nu tvivla på sina teaterdrömmar. Men hennes mamma uppmuntrar. Och efter en bejublad föreställning, där Maja rör både sig själv och publiken till tårar som Malvolio, visar hon att det gäller att hitta sig själv och använda det i skådespeleriet.

Den annalkande studenten och fasan över att behöva tränga in kroppen i en vit studentklänning har legat som ett orosmoln över Maja. Men i sista stund rycker Alex in och förvandlar en oformlig blåsa till en tuff och sexig paljetstass. Tillsammans dansar Maja och Alex på lastbilsflaket som tar dem mot en ljusnande framtid. Lite mer som de själva vill vara. Erika, som till sist repat mod och gjort den film hon själv står för, betraktar dem på avstånd.

Självbild

Maja har tidigt fått lära sig sin plats i tillvaron. Hon är tjock, udda och tar för mycket plats. Omgivningens placering av henne i periferin är emellertid inte något hon tänker ställa upp på.

Hon vet vad hon vill. Men vem är hon? Att definiera sig själv kan vara svårt när andra hinner göra det före, bara genom att snabbt kasta en blick på henne. Maja vet att hon inte liknar idealet för de vi tänker ska spela de åtråvärda flickrollerna på teater och film. Men samtidigt är allting möjligt i fiktionens värld. Det viktigaste är väl att man är en bra skådespelare.

Maja vet att hon kan förmedla känslor på scen och att hon kan identifiera sig med vilken roll som helst. Alla andra ser bara hinder och vad hon inte passar för. När hon känner igen sig i Shakespeares karaktär Viola är det inte för att det är en liten nätt flicka utan för att hon vet hur det är att vara någon annan än den man ser ut som. Hon hoppas och tror att Erikas dokumentär kommer att ge en ny och rättvis bild av vem den riktiga Maja är.

I vårt utseendefixerade samhälle känns filmens budskap om att se människor för den de är som närmast hopplöst. Hur ofta får vi inte just bevis för att utseendet är en enormt viktig faktor. Även i talangtävlingar som drömmarnas drömtävling IDOL, där de tävlande förväntas vara skickliga sångare, kan juryn utbrista: Din sångröst är inget speciellt men du ser ut som en stjärna! Eller också det omvända.

- Att var skådis är inte att vara någon annan. Utan att vara sig själv och använda sig av det i rolltolkningen. På detta sätt försöker också Majas mor ge sin dotter kraft i rolltolkningen. Men i grunden handlar det om vem hon tillåts vara i verkligheten. Hur hittar man sig själv när omgivningen så snabbt placerar och definierar oss? Var hittar man styrkan att tro på sig själv?
- Alex i filmen är också ett bevis för hur unga människor tvingas, eller åtminstone känner att de borde dölja vem de är. Vad gör man om man inte passar in, tycker ramarna är för trånga? Står på sig, tar mer plats eller flyttar?
- Zandra Andersson i rollen som Maja gör ett självutlämnande porträtt där fokus ofta ligger på hennes utseende och hennes tafflighet. Men kan ni känna att skaparna av "Prinsessa" i någon mening utnyttjar henne på samma sätt som karaktären Maja utnyttjas i filmen? Hur uppfattar ni att filmen själv förhåller sig till Maja och det faktum att hon inte uppfyller den gängse idealbilden? Finns det en känsla av att vi skrattar på hennes bekostnad eller tycker ni att filmen har lyckats få oss att identifiera oss med henne så att vi i stället lider och skrattar med henne?
- Att det är insidan som räknas skriver alla under på. Men hur tänker vi egentligen när det ställs på sin spets? Dömer vi inte själva efter utsidan och hyllar de ideal som ställs upp runt oss? Varför tror ni att man inte valde att låta Maja ha ett romantiskt förhållande utan att hennes närmaste relation blev att bli kompis till den homosexuelle Alex? Finns det trots allt begränsningar för vad vi kan tillåta att Maja uppnår?

• Och om vi ska förhålla oss ytterligare kritiskt mot filmen, och ställa frågan vad som är filmens sensmoral? Är alla människor lika mycket värda? Oavsett hur vi ser ut? Eller är det ok, vilket filmen på ett sätt landar i, att de som avviker från normen får hålla till godo med varandra. (Tjockisar och bögar får hålla tillgodo med varandra. Och dit kan du även hänvisa handikappade och invandrare). Vill man spetsa till det ytterligare så är frågan vad det får för konsekvenser ur ett samhälleligt perspektiv. På så sätt behöver ju inte den stora massan/klassen/samhället bry sig om dem som är avvikande. Håller ni med?

Drömmar

"Prinsessa" handlar om olika slags drömmar. För Majas del om skådespeleriet. Kanske bli filmstjärna eller få stora teaterroller, att bli beundrad och respekterad. Nu stannar hennes drömmar inte vid att passivt invänta att någon kommer och upptäcker henne. Dramatimmarna är livsviktiga och hon planerar att söka scenskolan. Van vid att alltid bli förbisedd tar hon saken i egna händer och erbjuder sig att spela med i Erikas film.

På ett sätt är det också en dröm som går i uppfyllelse. Att stå i centrum, bli betraktad och bekräftad. När hon erbjuds en roll i en sitcom är det nästan överkligt. En dröm som blir sann. Sånt som bara händer andra. Men det är ändå genom andra som hon kan uppnå sin dröm. Hennes framgång hänger på vilken roll hon får i teateruppsättningen eller hur Erika skildrar henne i sin film. Erika i sin tur har sina drömmar, om de än kommit på skam efter en tid i branschen, som också är beroende av om andra ger henne chansen.

Att vandra upp längs den röda mattan inför en filmpremiär och sola sig i fotoblixtar. Att vara i centrum. Bli beundrad och bekräftad. Vem har inte drömt om det? Kanske är det just hos flickor som den sinnebild lever starkast. Bilden av prinsessan i den vackra klänningen.

Majas mamma, som en gång i tiden själv drömde om skådespelaryrket, vet inte hur hon ska förhålla sig till dotterns drömmar. Ska hon frankt säga att Maja bör sluta drömma och skaffa sig ett riktigt jobb? Eller fortsätta att

uppmuntra henne och stå vid hennes sida vilka val hon än gör? Tidigare har varken hon eller Majas pappa visat något större intresse för dotterns teaterprestationer. Och hon verkar nästan lite svartsjuk och misstänksam när Maja ser ut att få sitt livs chans. Kan man verkligen få en talroll bara så där? Senare skryter hon på jobbet och bjuder in hela släkten för att bevittna Majas framträdande.

• Drömmen att synas verkar aldrig mättas av. I en tid när både mäktiga medier och den enskilde kan skapa forum för exponering känns den mer tillgänglig än någonsin. Men är drömmen att bli sedd så stark att man slutar värna om den egna integriteten? Är man beredd att göra vad som helst för sina drömmar? Vad händer när man lägger sina drömmar i någon annans händer? Vilka drömmar har ni? Behöver drömmar uppfyllas eller kan de bara få vara just drömmar? Tror ni själva att drömmen om att synas, att bli känd, är större idag än förr? Eller handlar det om något allmänmänskligt som vi alltid har velat göra men som idag både är mer möjligt, och kanske också mer kulturellt tillåtet?

• "Jag vet att hon inte kommer att bli någon stor stjärna. Men hur säger man en sån sak till sitt barn?" säger Majas mamma. Fundera över hur föräldrar bör stötta sina barns drömmar. Ska de tänka realistiskt och skona barnet från besvikelser eller helhjärtat stå bakom barnets drömmar hur svåruppnåeliga de än kan verka? Vad betyder föräldrars engagemang i sina barns drömmar, även om det inte handlar om att bli professionell artist utan bara för att de skall få bekräftelse att man gör bra ifrån sig i en skolföreställning eller under en fotbollsmatch.

• Maja dagdrömmer sig till skådespelarvärlden men i någon mening kan man också säga att Erika lever på samma dröm. Hon menar att prinsessdrömmen är så djupt rotad hos många unga tjejer att det när det är dags för deras bröllop blir detta ett slags substitut. En tillställning där klänning, tårta och tema numera har blivit viktigare än själva akten. Och för att denna perfekta dröm

skall bli just så perfekt som den aldrig kan bli i verkligheten hjälper Erika brudparet att skapa en fiktiv drömbild som man kan se i evighet och ständigt återuppleva bröllopet som en romantisk fiktion. Fundera över hur vår syn på bröllopet har förändrats. Tycker ni att Erikas analys stämmer?

Feministiskt perspektiv

Drömmarna och svårigheterna att slå sig fram i en tuff bransch är universella och gäller både tjejer och killar. Men "Prinsessa" gör det tydligt att hindren ofta är högre om man tillhör den kvinnliga halvan av befolkningen. För Maja blir drömmen om skådespeleri nästan ouppnåelig inte minst på grund av att hon inte motsvarar de skönhetsideal som förknippas med det yrket. Hon anklagas ofta för att ta stor plats i gruppen. Vilket egentligen handlar om att hon sätter ner foten och ställer krav som andra inte tycker att hon har rätt att ställa.

Erika utkämpar sin kamp för att ta sig in i filmvärlden som dokumentärfilmare men har hittills försöjt sig på att filma bröllopfester. Arbetsförmedlingen ifrågasätter om hon ska tillhöra kultursektorn. Vid ett bröllopsjobb erbjuds hon mat istället för pengar och killarna hon möter i jakt på sponsorer säger rent ut att hon är ett oskrivet blad som inte ska komma och ställa några villkor när det gäller hur hennes film ska se ut. Värst är kanske hennes före detta pojkvän Martins attityd som subtilt ifrågasätter vad hon gör på produktionskontoret.

Och han påpekar villigt att hon minsann inte gått Dramatiska Institutets filmutbildning till skillnad från honom. Den ultimata förnedringen utstår hon när hon tvingas tacka ja till att filma Martins bröllop utklädd till träd.

Att vara filmare är ett kreativt och fritt yrke som det är

få förunnat att kunna livnära sig på. Det kräver mycket av utövaren, men frågan är om det för tjejer och kvinnor kräver mer. Inte bara är det bäst att vara singel så att "man kan fokusera på den kreativa biten". Man måste också tackla manliga kollegors nedlåtenhet och uppblåsta egon. Inse sin plats i hierarkin och vara beredd att kompromissa bort sina egna idéer.

- I "Prinsessa" ges prov på de små attityderna som tillsammans bildar mönster. Könsmönster. Diskutera hur detta manifesteras i filmen. Fundera över killars respektive tjejers sätt och förmåga att ta plats. Kan problemet ligga hos tjejerna själva? Har killar bättre självförtroende eller får de mycket gratis bara genom sitt kön? Är jämlikhetsfrågor något ni reflekterar mycket över? Diskutera!

- Filmens regissör Teresa Fabik medger att Erika bär vissa av hennes egna erfarenheter som tjej i en mansdominerad värld. Har ni egna erfarenheter kring hur vissa världar verkar tillskrivna männen och tjejerna har det svårt att ta sig in? Hur kommer man tillrätta med den typen av strukturerad ojämlikhet? Kvotering? Attitydförändring? Vad gör ni själva för att bryta dessa mönster?

- Ofta talas det om hur killarnas intressen generellt prioriteras på bekostnad av tjejernas. Hockey istället för konstakning, fotbollsplaner viktigare än häststall. Ungdomsgårdens biljardbord ockuperas av killar osv. Vad tror ni dessa grundmurade mönster beror på?

Metafilm

"Prinsessa" är en metafilm. Det vill säga en film om att göra film där själva filmandet också blir en del av hur filmen gestaltar sig för oss i publiken. Redan anslaget är en

'film i filmen' där Maja talar in i Erikas kamera och presenterar sig. Ett grepp som återkommer flera gånger.

Erika följer sedan Maja i hennes vardag och då förhåller sig kameran betraktande och vi ser var Erika befinner sig men inte exakt vad som syns genom hennes lins. Erikas bilder används ibland som om de avslöjade mer om verkligheten än vad själva ramfilmen gör. I hennes bilder uppenbarar sig de sanna känslorna.

Men att använda råare amatörformat som att visa handlingen via en dv-kamera eller på en dataskärm är också en lekfullt sätt att på ett plan öka realismen och trovärdigheten. Det vi normalt brukar kalla point of view, t ex en bild på någon som tittar upp och sedan får vi se vad den personen ser genom att kameran härmar ett synfält skulle man kunna beskriva som att vi i publiken får tar över den personens sinnesintryck.

När man i stället får se det som Erika fångat i sin sökare blir det ett slags sanningsbevis för just hennes upplevelse som på ett plan höjer realismen. Men genom att filmens tillkomst (även om det är filmen i filmen) demonstreras i bild blir vi också mer medvetna om att det är fiktion vi ser. En slags medveten alienation, formgreppet jobbar alltså på två plan.

- Fundera över hur metafilmsgreppet bryter eller interagerar med den 'andra' filmen. Tycker ni att det tillför historien andra dimensioner eller hade ni kanske föredragit att man berättat filmen mer traditionellt? Har ni exempel på andra filmer som använder sig av liknande metagrepp?

- Eftersom filmen handlar om självbilder och hur man själv eller andra uppfattar vem man är, tror ni att detta också är ett skäl till valet av hur filmen är berättad? Om det är så, diskutera varför. Försök att hitta andra exempel i filmen där själva tekniken med meta-film blivit en sätt att interagera med filmens budskap.

Att dokumentera en persons liv och vardag är numera vardagsmat. Alla kan vi med våra mobiler, lätta dv-kame-

ror eller genom datans webbkamera vara huvudpersonerna i en 'film'. Vi har nog aldrig levt i ett så dokumenterat eller fiktionaliserat samhälle.

- I filmen frågar Alex Maja om det inte är jobbigt att filmas hela tiden. Hon svarar "man vill ju synas." Fundera över hur den rörliga bilden blivit en del av våra liv. Varför vill man synas på film? Vad är det magiska i den rörliga bilden?

Produktionsuppgifter

Sverige 2009

Producent: Sandra Harms

Manus & regi: Teresa Fabik

Foto: Tobias Höiem-Flyckt

Klippning: Martin Hunter & Michal Leszczylowski

Musik: Louise Heaney

Kostym & mask: Mimmi Harms Oredsson

I rollerna

Maja - Zandra Andersson

Erika - Moa Zillén

Alex - Anastasios Soulis

Nathalie - Grete Havnesköld

Mamma - Maria Lundqvist

Pappa - Thomas Hedengran

Martin - Christian Magdu

Tekniska uppgifter

Speltid: 94 minuter

Format: Vidfilm 1,85:1

Ljudsystem: Dolby Digital

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 11 september 2009

Distribution

Svensk Filmindustri, 169 86 Stockholm tel 08-680 35 00, fax 08-68 037 83 epost: sffilm@sf.se

Redaktion: Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, september 2009